

FM: Kopbudžetā pirmajā ceturksnī deficīts par 390,5 miljoniem eiro zemāks nekā pērn

Publicēts: 27.04.2022.

[Jaunami](#)

[Tautsaimniecības analīze](#)

Latvijas vispārējās valdības budžeta deficīts 2021. gadā bija 7,3% no iekšzemes kopprodukta (IKP), kas ir par 2,6 procentpunktiem augstāks nekā vidēji Eiropas Savienībā, liecina šā gada 21. aprīlī Eurostat publicētie dati. Augsto deficītu galvenokārt noteica nozīmīgs Covid-19 atbalsta apjoms. Kopbudžetā Covid-19 atbalsta izmaksa šogad turpinās, tomēr atbalsta apmērs kopumā šim gadam plānots zemākā apmērā nekā sniegts pērn. Ja pērn Covid-19 atbalsta apmērs sasniedza 2,3 miljardus eiro jeb 6,9% no IKP, tad šogad tas plānots 1,4 miljardu eiro apmērā jeb 3,7% no IKP. Papildus šogad novirzīts 0,4 miljardu eiro finansējums iedzīvotājiem un komersantiem, lai mazinātu energoresursu cenu pieauguma ietekmi, kā arī finansējums Ukrainas iedzīvotāju, kas bēg no kara, vajadzībām. Valdībā plānots apstiprināt plānu 40 tūkstošu Ukrainas civiliedzīvotāju uzņemšanai, paredzot nepilnu 100 miljonu eiro finansējumu.

Atbilstoši Valsts kases datiem šā gada pirmajā ceturksnī nozīmīgi kāpuši kopbudžeta ieņēmumi, un salīdzinājumā ar attiecīgo periodu pērn tie palielinājās par 487,5 miljoniem eiro jeb 17,4%, savukārt izdevumi bijuši par 97 miljoniem eiro jeb 2,9% lielāki. Tādējādi kopbudžetā šogad deficīta apmērs bija 135,7 miljoni eiro jeb par 390,5 miljoniem eiro zemāks nekā pērn. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, balance uzlabojusies visos budžeta līmeņos – valsts pamatbudžetā par 152,2 miljoniem eiro, valsts speciālajā budžetā par 232,3 miljoniem eiro un pašvaldību budžetā par 8,6 miljoniem eiro.

Kopbudžetā saņemto ieņēmumu apmērs pirmajā ceturksnī bija 3,3 miljardi eiro, kas bija ievērojami vairāk nekā pērn attiecīgajā periodā (2,8 miljardi eiro). Kopbudžeta ieņēmumu pieaugumu sekmēja nozīmīgs nodokļu un nenodokļu ieņēmumu kāpums, ņemot vērā ekonomiskās aktivitātes un darba samaksas fonda palielināšanos valstī.

Šā gada pirmajā ceturksnī nodokļu ieņēmumu apjoms, ieskaitot atlikumu vienotajā nodokļu kontā, bijis jau par 425,9 miljoniem eiro jeb 19,8% lielāks nekā pērn pirmajos trijos mēnešos, veidojot 2,6 miljardus eiro. Turklāt arī martā saņemto nodokļu apmērs kopbudžetā par 20,6% pārsniedz 2021. gada marta līmeni. Pērn pirmajā ceturksnī norises tautsaimniecībā ietekmēja Covid-19 izplatības mazināšanai noteiktie ierobežojumi, kā rezultātā tika bremzēts nodokļu ieņēmumu pieaugums un tie faktiski saglabājās 2020. gada līmenī, bet ar 2021. gada otro ceturksni nodokļu ieņēmumu pieaugums atsākās. Jāatzīmē, ka vienotā nodokļu konta nesadalītais atlikums šogad pirmajā ceturksnī ir par 232,5 miljoniem eiro mazāks nekā pērn attiecīgajā periodā, pamatā krituma janvārī dēļ, kas bijis kā pārejas periods jaunās maksājumu sistēmas ieviešanā.

Turpmākajos mēnešos nodokļu ieņēmumu pieauguma tempi varētu bremzēties, jo augstāka būs gan 2021. gada salīdzināmā ieņēmumu bāze, gan arī sāksim vairāk izjust Krievijas iebrukuma Ukrainā un tam sekojošo sankciju ietekmi uz tautsaimniecību.

Šā gada pirmajā ceturksnī pievienotās vērtības nodokļa (PVN) ieņēmumi ir par 164,2 miljoniem eiro jeb 27,6% augstāki, sociālās apdrošināšanas iemaksas par 279,2 miljoniem eiro jeb 46,2% augstākas un iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) ieņēmumi par 129,9 miljoniem eiro jeb 37,1% augstāki nekā kopbudžetā pērn. Augsti nodokļu ieņēmumu pieauguma tempi ir bijuši arī šā gada martā. Lai arī bāzes efekts jau martā mazinājās, un vienotā nodokļu konta atlikums bijis tuvu iepriekšējā gada līmenim, PVN ieņēmumi auguši par 26,9%, sociālās apdrošināšanas iemaksas par 25,4% un IIN ieņēmumi par 42,4%. IIN ieņēmumi būtiski palielinājušies, neskatoties uz vairāk kā 20% pieaugumu IIN atmaksātajās summās martā, tostarp par attaisnotajiem izdevumiem.

Atbilstoši Valsts ieņēmumu dienesta (VID) datiem par deklarēto nodokļu apmēru periodā, par kuru šā gada pirmajā ceturksnī pamatā tiek veikti nodokļu norēķini (no 2021. gada decembra līdz 2022. gada februārim) Latvijā vērojams būtisks deklarētās darba samaksas kopapjoma pieaugums – par 14,1%, salīdzinot pret attiecīgo periodu gadu iepriekš. Centrālās statistikas pārvaldes dati par darba samaksas apmēru 2021. gadā liecina, ka vienlīdz straujš darba samaksas kāpums pērn kopumā bijis kā privātajā (11,9%),

tā arī sabiedriskajā sektorā (11,8%). Šogad gan atlidzības pieauguma tempi bremsēsies, turklāt straujāks darba samaksas pieaugums būs privātajā sektorā, jo pērn nozīmīgu daļu sabiedriskā sektora atlidzības veidoja dažādas Covid-19 piemaksas, tostarp par papildu darbiem, kas šogad tiek plānotas mazākā apmērā vai netiek plānotas vispār.

No VID datiem secināms, ka lielākais nodokļu ieņēmumu pieaugums vērojams tirdzniecības nozarēs. Tāpat jāatzīmē nozīmīgs samaksāto nodokļu pieaugums elektroenerģijas, gāzes apgādes un siltumapgādes nozarē, informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarēs, transporta un uzglabāšanas nozarē, arī veselības nozarē un citās. Visstraujāk pieaug nodokļu ieņēmumi izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozarē, kā arī mākslas, izklaides un atpūtas nozarēs. Šīs nozares Covid-19 izplatības laikā cietušas visvairāk un, lai gan atkopjas, to samaksātie nodokļi joprojām ir krietni zem pirmspandēmijas līmeņa.

Kopbudžeta nodokļu ieņēmumi pirmajā ceturksnī būtiski pārsnieguši plānoto apmēru – par 335,6 miljoniem eiro jeb 14,5%, ņemot vērā sekmīgo ekonomikas atgūšanos pēc Covid-19 ierobežojumu mazināšanas. Arī nenodokļu ieņēmumu plāns valsts pamatbudžetā tika būtiski pārsniegts, virsplāna ieņēmumiem veidojot 45,7 miljonus eiro jeb 65,2%. Plāna pārpilde lielā mērā saistīta ar Valsts kases eiroobligāciju papildu emisijas prēmijas ieņēmumiem. Tāpat palielinājušies ieņēmumi no Latvijai piešķirto emisijas kvotu izolēšanas, arī ieņēmumi no konfiscētajiem noziedzīgi iegūtajiem līdzekļiem.

Nenodokļu ieņēmumi kopbudžetā saņemti 169 miljonu eiro apmērā, kas bija par 57,2 miljoniem eiro jeb 51,2% vairāk nekā pērn pirmajā ceturksnī. Tostarp valsts speciālajā budžetā nenodokļu ieņēmumi palielinājušies par 26,3 miljoniem eiro jeb divas reizes, kas saistīts ar uzkrātā fondēto pensiju kapitāla iemaksu palielinājumu valsts pensiju speciālajā budžetā, jo līdz 2021. gada beigām ievērojams personu skaits nebija izdarījušas izvēli attiecībā uz pensiju 2. līmeņa uzkrāto kapitālu, kas tika pievienots pensiju 1. līmenim 2022. gada janvārī.

Kopbudžetā izdevumi pirmajā ceturksnī veikti 3,4 miljardu eiro apmērā, par 97 miljoniem eiro jeb 2,9% pārsniedzot 2021. gada līmeni. Mērens izdevumu pieaugums šogad skaidrojams ar ļoti strauju izdevumu pieaugumu pērn pirmajā ceturksnī, kad plašā Covid-19 atbalsta izmaksa sekmēja kopbudžeta izdevumu palielināšanos par 22,8% pret 2020. gadu.

Šā gada pirmajā ceturksnī par 239,8 miljoniem eiro jeb 38,1% augstāki nekā pērn bijuši izdevumi subsīdijām un dotācijām, kas veido 869,5 miljonus eiro. Lielākoties pieaugums saistīts ar valdības apstiprinātā energoatbalsta izmaksu tādiem pasākumiem kā elektroenerģijas sistēmas pakalpojuma maksas kompensācija pilnā apmērā visiem galalietotājiem, atbalsta aizsargātajiem lietotājiem paaugstināšana par 10 eiro, centralizētās siltumapgādes pakalpojuma maksas kompensācija, dabasgāzes tirdzniecības pakalpojuma maksas kompensācija un obligātā iepirkuma komponentes maksas kompensācija, kas pamatā tiek īstenots līdz šā gada 30. aprīlim. Tāpat subsīdiju un dotāciju pieaugumu noteica papildu piešķirtais finansējums veselības nozarei, kā arī finanšu institūcijai ALTUM piešķirtais 41 miljons eiro, lai finansētu programmu aizdevumu veidā ar kapitāla atlaidi Latvijas lielākajiem komersantiem.

Kopbudžetā nozīmīgi pieauguši arī izdevumi precēm un pakalpojumiem, kas veido 399 miljonus eiro un bija par 89,8 miljoniem eiro jeb 29% vairāk nekā pērn pirmajā ceturksnī. Straujais pieaugums saistīts gan ar izdevumu palielināšanos Nacionālajos bruņotajos spēkos, gan arī augošo cenu līmeni dažādām preču un pakalpojumu grupām valsts un pašvaldību budžetos, it īpaši ar autoceļu un ielu uzturēšanu saistītie izdevumi, kā arī ar augstākiem izdevumiem par siltumenerģiju un elektroenerģiju.

Izdevumi atlidzībai kopbudžetā palielinājušies tikai par 5,1 miljonu eiro jeb 0,8% un veidoja 613,2 miljonus eiro. Izdevumu pieaugumu bremsēja zemāks līmenis izdevumu atlidzībai pašvaldībās nekā pērn. Pašvaldību budžetā izdevumi atlidzībai, salīdzinot ar 2021. gada pirmo ceturksni, samazinājušies par 5,5 miljoniem eiro jeb 1,9%, kas saistīts ar piemaksu pedagogiem par konsultācijām Covid-19 pandēmijas laikā mazināšanos.

Kopbudžeta izdevumi pensijām šā gada pirmajā ceturksnī bija 671 miljons eiro, kas bija par 43,5 miljoniem eiro jeb 6,9% vairāk nekā pērn attiecīgajā periodā. Šo izdevumu pieaugumu nosaka pērn 1.oktobrī veiktā pensiju indeksācija. Turpretī pārējo pabalstu izdevumi kopbudžetā būtiski sarukuši un to apmērs bija par 215,3 miljoniem eiro jeb 28,2% mazāks nekā pērn, veidojot 547 miljonus eiro. Pērn martā-aprīlī tika veikta Covid-19 atbalsta izmaksa ģimenēm ar bērniem 500 eiro apmērā, tāpat arī senioriem 200 eiro apmērā, kas būtiski ietekmēja kopbudžeta izdevumu līmeni. Šogad jau tiek veikta valdības apstiprinātā energoatbalsta izmaksa, kas līdz marta beigām jau pārsniedz 55 miljonus eiro – 20 eiro mēnesī vecuma, invaliditātes vai apgādnieka zaudējuma pensijas saņēmējiem, kā arī 50 eiro mēnesī ģimenēm par katru bērnu. Jāatzīmē, ka arī pašvaldību budžetā jūtama energoresursu

cenu pieauguma ietekme uz sociālo pabalstu izdevumiem. Tāpat izdevumi pieaug saistībā ar maksājumiem par Ukrainas iedzīvotāju uzturēšanu, ēdināšanu, sociālo atbalstu un izglītību. Atbilstoši Valsts kases datiem līdz marta beigām pašvaldību izdevumi Ukrainas iedzīvotāju atbalstam veido 2,4 miljonus eiro. Jāņem gan vērā, ka atbalsta piešķiršana Ukrainas iedzīvotājiem pamatā paredzēta tikai pirmajiem mēnešiem un atbilstoši Iekšlietu ministrijas datiem Latvijā kopš Krievijas sāktā kara ir reģistrējušies jau vairāk nekā 25 tūkstoši Ukrainas civiliedzīvotāju, no kuriem pēc VID datiem uz 21. aprīli 1354 uzsākuši savas darba gaitas Latvijā.

Gada sākumā pieaugums nav vērojams kapitālajos izdevumos, kas kopbudžetā bija par 11,5 miljoniem eiro jeb 7,2% zemāki nekā pērn un veidoja 148,4 miljonus eiro. Izdevumu samazinājums galvenokārt vērojams pašvaldību budžetā gan pamatfunkciju nodrošināšanai, gan arī ārvalstu finanšu palīdzības projektu īstenošanai, kas varētu būt saistīts ar straujā cenu kāpuma izejmateriāliem ieviestajām korekcijām dažādu ieguldījumu veikšanā.

[Kopbudžeta apskats](#)

<https://www.fm.gov.lv/lv/jaunums/fm-kopbudzeta-pirmaja-ceturksni-deficits-par-3905-miljoniem-eiro-zemaks-neka-pern>